

Oosterse filosofie

4. Boeddhisme - voortzetting

Boeddhisme

- Doel: einde maken aan het lijden
- Geen dogma's
- Persoonlijke invulling
- Nondualisme
- Anatman

Skandha's

- Aspecten van het bestaan
 - 1 Rupa: materie / vorm (lichaam & externe objecten)
 - 2 Vedana: gewaarwording (aangenaam / onaangenaam / neutraal)
 - 3 Samjna: perceptie / voorstelling
 - 4 Sankhara: intenties / gedachten
 - 5 Vijnana: bewustzijn / aandacht / onderscheidingsvermogen
- Meer is er niet – skandha's maken geen deel uit van een zelf / ik / persoon

Bewustzijn

- Aaneenrijging van korte momenten
 - Dharma-configuraties (blik, gedachte, klank)
- Indeling bewustzijnstypen:
 - Spontaan of aangespoord?
 - Juist (heilzaam) inzicht of onjuist inzicht?
 - Plezierig of onplezierig?
- Manas: rede
- Citta: “state of mind”
- Vijnana: onderscheidingsvermogen

Wat is de ziel?

- Boeddhisme: anatman
 - Nirvana: leven zonder zelfbewustzijn
- Westerse filosofie
 - Levensbeginsel (zonder ziel ben je dood)
 - Plato: intellect, passie, driften
 - Christendom: geest, ziel, lichaam
 - Descartes: dualisme materie – geest
 - Ziel niet gebonden aan natuurwetten
 - Grenzeloos, maar gebonden aan lichaam

Meditatie

- “Opbranden van oud karma”
- Beïnvloedt bewustzijn
- Concentratiemeditatie (Zen) of inzichtmeditatie (Vipassana)
- Leven in het hier en nu
- Aandacht voor aandacht
- Kennen van gewoonten en gevoelens
- Trainen intuïtie

Reïncarnatie

- Boeddha: geen metafysische speculaties
- Algemene leer:
 - Kaarsvlam steekt andere vlam aan en dooft
 - Karma bepaalt wedergeboorte
 - Verlichting: bevrijding van karma
 - Eindresultaat: nirvana (letterlijk uitdoving)

Karma

- Wat je meekrijgt bij je geboorte
- Goede daden / slechte daden
- Boeddha: daden belangrijker dan geloof
 - Daden van lichaam, spraak & geest
- Karma ondersteunt mijn gedrag
- Bepaalt bejegening door anderen
- Verdwijnt bij bereiken nirvana

Karma

Er was eens een varken in Parma,
dat had een ontzettend slecht karma

Toen de slager daar kwam
zei die: niet voor de ham.

We doen hem dan maar in de shoarma.

Kees Huizing

Mahâyâna-boeddhisme

- Ontstaan ~100 n.Chr. in India
- Belangrijke representant: Nagarjuna (~150 - ~250)
- Mahâyâna = grote voertuig
 - Hinayâna = kleine voertuig = Theravada
- Belangrijkste concept: Prajñâpâramitâ (perfectie van wijsheid)
- In China, Japan, Korea, Vietnam, Singapore, Taiwan, Nepal, Tibet, Butan, Mongolië

Belangrijke leerstellingen

- Leer van het midden
- Sunyata (leegte)
- Bodhicitta
- Bodhisattva's
- Mededogen

Nagarjuna

- De leer van het midden
 - Alles bestaat en bestaat niet
 - Extremen leveren altijd problemen op
 - Waar berust het karma zonder een zelf?
- Het relatieve
 - Kort bestaat alleen dank zij lang
 - Donker dank zij licht
 - Goed dank zij kwaad
- Het absolute kan alleen via het relatieve worden benaderd

Sunyata

- Er is geen onafhankelijk bestaan
- Alles is van alles afhankelijk
- Maak jezelf vrij van alle banden
- Belangrijkste soetra's:
 - Hart soetra
 - Diamant soetra
- Zie o.a. Thich Nhat Hanh, "Vorm is leegte, leegte is vorm"

Westers causaal denken

- Aristoteles: substantie, werking, vorm, doel
- David Hume (1711 - 1776): causaliteit is een gewoonte
- Laplace (1749 - 1827): determinisme
- Voor de wetenschap is er enkel de causa efficiens
- Bohr: probabilisme (kwantummechanica)

Veel werelden

- Hugh Everett: many worlds theory van kwantummechanica
- Julian Barbour "The End of Time"
 - Discrete momenten
 - Overgangen van wereld naar wereld
 - Naburige en verre werelden
- Vergelijk dharma-configuraties
 - Alles verandert
 - 17 "ogenblikken" per seconde

Dharma

- Oorspronkelijk: vaste wereldorde
- In Boeddhisme: leer van de Boeddha
- Zijn dharma volgen = zijn eigen weg gaan binnen de leer
- Dharma-configuraties: stappen op die weg
 - Interne & externe toestand
 - Leven is configuraties doorlopen
 - Ieder volgt zijn eigen weg = rijgt zijn eigen ketting van configuraties

Bodhicitta

- Iedereen beschikt over een Boeddha-natuur
- Je moet die alleen weten terug te vinden
- De juiste houding daarvoor is Bodhicitta
 - Streven naar bevrijding van alle banden (absolute bodhicitta)
 - Mededogen met andere wezens (relatieve bodhicitta)
- Absolute bodhicitta: gevaar van nihilisme
- Relatieve bodhicitta: gevaar van medelijden

Bodhisattva

- Nagestreefd in bodhicitta
- Verlicht wezen, vervuld van mededogen
- Helpt anderen met hun streven naar verlichting
- Stelt eigen boeddhaschap uit ter wille van anderen
 - Reïncarneert terwijl dat niet hoeft
- Drie vormen:
 - De koning: vanuit boeddhaschap anderen helpen
 - De veerman: samen naar de overkant
 - De herder: zelf pas overgaan nadat alle schapen over zijn

Verbreiding

- Mahayana-boeddhisme heeft zich verbreid in Azië
- Maar is sinds ~900 vrijwel verdwenen uit India
 - Overheerst door advaita vedânta
- Vooral in China en Tibet eigen interpretaties & beeldentaal

Vragen

- Wat is het verschil tussen boeddhisme en hindoeïsme?
- Is boeddhisme een religie of een filosofische school?
- Is boeddhisme typisch oosters of universeel?
- Moet je boeddhist zijn om te kunnen mediteren?
- Moet je in karma en wedergeboorte geloven om boeddhist te zijn?
- Kun je boeddhist EN christen zijn?